

Periodisk emneevaluering JUS1211, høsten 2020

1. Innledning

Denne periodiske emneevalueringen av JUS1211 bygger på en spørreundersøkelse blant studentene foretatt høsten 2020, etter at eksamen var gjennomført. Undersøkelsen er utformet i samarbeid med CELL. Som underlag for rapporten foreligger det et dokument med resultatene fra spørreundersøkelsen og et dokument med gjennomføringsfakta. En lignende evaluering ble sist gjennomført høsten 2015. Innledningsvis er det grunn til å påpeke at en slik studentbasert evaluering ikke nødvendigvis tar høyde for de ressursmessige rammene for emnet og de ulike fagenes egenart.

Evalueringen er foretatt med utgangspunkt i situasjonen høsten 2020. Både undervisning, eksamen og det generelle læringsmiljøet har vært preget av smitteverntiltak begrunnet i covid-19 pandemien. Blant annet har mye av undervisningen foregått digitalt, og det ble gjort enkelte tilpasninger av eksamensformen. Eksamen ble endret fra 6 timers skoleeksamen til 4 timers hjemmeeksamen. Vurderingsformen, karakter A-F, ble imidlertid ikke berørt. For å kompensere for kortere eksamenstid og sikre kontinuitet gjennom semesteret, ble det innført et arbeidskrav i form av en obligatoriske skriveøvelse i juridisk metodelære. Evalueringen berører derfor både det alminnelige opplegget for emnet og de tilpasningene som ble gjort som følge av smittesituasjonen. Spørreundersøkelsen var særlig rettet inn mot å evaluere ulike undervisningsformer og den metode- og ferdighetslæringen som er ment å finne sted, ettersom dette er grunnleggende viktig i starten av studiet.

JUS1211 består av fagene juridisk metodelære (7 stp.), familie- og arverett (12 stp.) og fast eiendoms rettsforhold (11 stp.).

Totalt 226 studenter var registret på emnet, og 182 var påmeldt undervisning. Inkludert studenter uten studierett (privatister) var det totalt 228 eksamensmeldte. Av disse bestod 207 studenter eksamen, 8 strøk og 13 møtte ikke. Blant de eksamensmøtte gir dette en strykprosent på 4 %. Strykprosenten var imidlertid 3 % blant studenter med studierett og 15 % blant privatistene. Spørreundersøkelsen har 83 respondenter.

2. Litteratur

I hovedlitteraturen i juridisk metodelære inngår to generelle fremstillinger: Mads H. Andenæs, *Rettskildelære*, 2. utg. 2009 og utvalgte deler av Synne Sæther Mæhle og Ragna Aarli, *Fra lov til rett*, 2. utg. 2017. I tillegg er to bokkapitler og fire artikler inkludert.

I familierett utgjør hovedlitteraturen Peter Lødrup og Tone Sverdrup, *Familieretten*, 8. utg. 2016, samt et engelskspråklig bokkapittel. Hovedlitteraturen i arverett er John Asland, *Arverett*, 2021.

I fast eiendoms rettsforhold kan studentene velge mellom to alternativer til den sentrale delen av hovedlitteratur, enten Endre Stavang og Geir Stenseth, *Fast eiendoms tingsrett*, 2016, eller Thor Falkanger, *Fast eiendoms rettsforhold*, 5. utg. 2016. I tillegg inngår utvalgte deler av Kirsti Strøm Bull og Nikolai Winge, *Fast eiendoms rettsforhold : kort forklart*, 2. utg. 2015, samt et kompendium med diverse tekster.

Læreboksituasjonen på emnet er etter mitt skjønn god. Gode og oppdaterte fremstillinger utgjør den sentrale delen av hovedlitteraturen både i familie- og arverett og fast eiendoms rettsforhold. I juridisk metodelære benyttes en kombinasjon av oversiktsfremstillinger og tekster som behandler ulike aspekter ved juridisk metode nærmere.

Evalueringen gir ikke klare tegn til at det er spesielle utfordringer ved læremidlene. Riktignok er det en nokså høy andel (45,1 %) som sa seg uenige i at undervisningen og læremidlene forberedte dem på å gjennomføre eksamensformen. Men det kan dels ha sammenheng med den spesielle eksamensformen høsten 2020, og dels skyldes den eksamensoppgaven som var gitt. En høy andel (80,5 %) var uenige i at de hadde god nok tid på denne eksamenen. I kommentarene ga enkelte uttrykk for at oppgaven gjaldt temaer som ikke var bredt behandlet i hovedlitteraturen. Dette kommenteres nærmere nedenfor i punkt 6.

Den angitte litteraturen benyttes i stor grad, men nokså mange supplerer hovedlitteraturen med innførings- og tilleggslitteratur: En høy andel (85,5 %) har lest hovedlitteraturen, svært mange har lest innføringslitteratur (69,9 %) og en del har lest tilleggslitteratur (20,5 %) eller litteratur man har funnet frem til selv (30,1 %). De aller fleste (88 %) har lest rettspraksis. Det er kommet et par kommentarer om at litteraturlisten (i fast eiendoms rettsforhold) er lang, og at det er viktig å angi tydelig hva som er innføringslitteratur til forskjell fra hovedlitteratur. Man skal ikke se bort fra at omleggingen til Leganto kan ha skapt noe forvirring.

Selv om det er gledelig at svært mange leser rettspraksis, kan man spørre seg hvorfor andelen ikke er enda høyere, særlig når domsanalyse er en egen bolk i faget juridisk metodelære. Til sammenligning er andelen som leser rettspraksis på JUS1111 enda høyere (97,3 %).

3. Læringskrav

I emnebeskrivelsen er kunnskapskravene angitt på overordnet nivå. Studentene skal få kunnskap om og forståelse av:

- Juridisk metode
- Nasjonal rett på fagområdene fast eiendoms rettsforhold og familie- og arverett
- De internasjonale aspektene av fast eiendoms rettsforhold og familie- og arverett
- Hvordan juridisk argumentasjon varierer mellom fagområdene i emnet

Ferdighetskravene er angitt ved at studentene skal kunne:

- Identifisere rettslige problemstillinger i et saksforhold
- Finne frem til, analysere og sammenstille rettskilder med sikte på å fastlegge gjeldende rett
- Drøfte og løse konkrete rettsspørsmål innenfor fagområdene fast eiendoms rettsforhold og familie- og arverett
- Utarbeide skriftlige analyser av reglene innen ulike rettsområder
- Argumentere skriftlig og muntlig for et rettslig standpunkt

Både kunnskaps- og ferdighetskrav er nærmere presisert for hvert av fagene juridisk metodelære, familierett, arverett og fast eiendoms rettsforhold.

Etter min vurdering gir dette en god beskrivelse av hva studentene skal kunne etter avlagt eksamen i emnet. I evalueringen var det riktignok en mindre andel (37,8 %) som sa seg enig i at eksamensformen er egnet til å teste forståelse, kunnskaper og ferdigheter i emnet, mens en

god del (28 %) var uenige. Det kan imidlertid ha sammenhengen med at eksamen denne gangen var forkortet til 4 timer og ble gjennomført hjemme. Jeg ser derfor ikke grunn til å foreslå endringer i læringskravene.

4. Undervisning

På grunn av smittesituasjonen har alle forelesninger vært digitale høsten 2020, normalt i form av opptak. Kursundervisning ble i utgangspunktet gjennomført som fysiske kurs, men måtte legges om til digitale kurs utover i semesteret. Digitale kurs går live i Zoom. Undervisningen i juridisk metodelære er delt inn i tematiske bolker som er fordelt ut over i semesteret, mens undervisningen i de øvrige fagene utgjør to egne bolker, først familie- og arverett og så fast eiendoms rettsforhold.

Undervisningen i juridisk metodelære er knyttet opp til temaene lovtolkning, rettslig argumentasjon og domsanalyse. Det gis både forelesninger og kurs i lovtolkning og domsanalyse, mens rettslig argumentasjon er rent kursbasert.

Det gis separate forelesninger i familierett (7 x 2 timer) og arverett (5 x 2 timer). Kursundervisningen er felles for familie- og arverett (9 x 2 timer). Til sammen går undervisningen over en periode på ca. halvannen måned.

I fast eiendoms rettsforhold gis det forelesninger (9 x 2 timer) og kurs (7 x 2 timer) over en periode på i underkant av én måned.

I tillegg er det holdt forelesninger med gjennomgang av kurs- og fakultetsoppgaver i familie- og arverett og fast eiendoms rettsforhold.

Det generelle inntrykket er at undervisningen fungerer bra, ligger på et passende nivå og legger til rette for dialog og samarbeid. Bare helt få (2,5 %) mente at undervisningen var for enkel, noen (16,5 %) mente den er for vanskelig, mens de aller fleste (81 %) fant den verken for enkel eller for vanskelig. Majoriteten (58 %) mente at kursundervisningen la til rette for diskusjon med medstudenter, og omtrent samme andel (55 %) mente den la til rette for samarbeid mellom studentene. Det var imidlertid under halvparten (43,2 %) som opplevde det som lett å stille faglige spørsmål til faglærer. Andelen her ligger klart lavere enn på JUS1111 (74,6 %). Det er derfor ikke grunn til å tro at dette først og fremst skyldes den særlige situasjonen høsten 2020. Men det trenger heller ikke skyldes faglærerne. Som det fremgår nedenfor i punkt 7 er læringsmiljøet noe mer preget av press og konkurranse studentene imellom. Det kan også ha betydning for om man syns det er lett å stille spørsmål til faglærer.

I undersøkelsen ble studentene bedt om å vurdere nytten av ulike undervisningsformer med tanke på å oppnå læringskravene. Når det gjelder forelesninger, opplevde en større andel forelesningsopptak som nyttig (69,1 %) sammenlignet med digital forelesning i sanntid (27,5 %). Når det gjelder kurs, ble fysiske kurs vurdert som nyttig i større grad (69,1 %) enn digitale kurs i Zoom (42 %). Flere (44,4 %) opplevde muntlig dialog med faglærer som nyttig sammenlignet med skriftlig dialog (28,4 %).

På JUS1211 er studentene ikke inndelt i kollokvier fra Fakultetets side, slik som på JUS1111. Inntrykket er likevel at det er vanlig å delta i kollokvier. Også her mener en større andel (55,6 %) at fysisk kollokviearbeid er nyttig sammenlignet med digitalt kollokviearbeid (38,3 %).

Samlet sett viser dette at i gruppe- og dialogbasert undervisning foretrekkes fysisk undervisning klart fremfor digital. Det er ikke opplagt hvorfor forelesningsopptak verdsettes høyere enn forelesning i sanntid, men det kan ha sammenheng med den økte fleksibiliteten opptaket gir.

Studentene ble videre bedt om å vurdere hvorvidt de, gjennom undervisningen i de materielle fagene, tilegnet seg grunnleggende ferdigheter. En nokså høy andel sa seg enig i at de lærte juridisk metode gjennom undervisningen i familie- og arverett (62,5 %), mens andelen var noe lavere i fast eiendoms rettsforhold (45,7 %). En del var enige i at de lærte å finne digitale rettskilder (53,8 %) og å bruke digitale verktøy (37,5 %). At andelen er såpass lav på disse to punktene, skyldes nok at de fleste lærte dette allerede på første semester; andelen er nemlig svært høy på JUS1111.

Det var imidlertid nokså få (25 %) som var enige at de lærte å argumentere *muntlig* for et rettslig standpunkt på en tydelig og presis måte, mens klart flere (55 %) mente de lærte *skriftlig* rettslig argumentasjon. Også på JUS1111 spriker svarene når det gjelder muntlig kontra skriftlig argumentasjon. Dette tyder på at fokuset på grunnleggende oppgaveteknikk og skrivetrening fungerer rimelig bra på hele første studieår, men at det er behov for tettere veiledning i utviklingen av ferdigheter til muntlig rettslig argumentasjon.

Kurset i rettslig argumentasjon innebærer å skrive korte oppgaver, gi innspill til hverandres tekster i små grupper og få kommentarer fra faglærer. Dette fremstår som et viktig og verdsatt element i undervisningen på JUS1211. En høy andel (75,3 %) hadde deltatt i kursopplegget til tross for at det stort sett gikk fysisk i en periode der smittetallene økte. De aller fleste (91,8 %) vurderte det som nyttig å skrive korte oppgaver, og en svært høy andel mente at faglærers kommentarer i undervisning og ved retting var nyttige (hhv. 86,9 % og 93,4 %). I tillegg ble det sett som nyttig både å selv gi innspill (55,7 %) og å motta innspill fra medstudenter (50,8 %).

Også kurs- og fakultetsoppgavene virker å være et viktig og høyt verdsatt tilbud. Svært mange (86,4 %) har levert slike oppgaver, og det er særlig tidsnød som oppgis som grunn for at man ikke har levert. De aller fleste (92,8 %) opplevde selve skrivingen som nyttig, svært mange hadde nytte av tilbakemelding fra retter (92,9 %), og mange satte pris på sensorveiledning (62,3 %) og gjennomgangen av oppgaven (52,2 %). Inntrykket stemmer godt med vurderingen av den obligatoriske skriveøvelsen, se under. Et par kommentarer imidlertid at nivået på kommentarene fra retterne varierer.

Min vurdering er etter dette at det samlede undervisningstilbudet fungerer svært godt. Jeg ser i utgangspunktet ikke grunn til å foreslå endringer i opplegget. Evalueringen tyder imidlertid på at ett av læringsmålene – det å argumentere muntlig for et rettslig standpunkt – kunne vært bedre ivarettatt i undervisningen. Det samme har vist seg på JUS1111. Det er mulig å sette et sterkere fokus på dette uten større endringer i selve kursoppleggene. For eksempel kan prosedyreøvelser, som allerede benyttes av flere, gjøres til en fast del av oppleggene. På JUS1111 har jeg nøydt meg med å gjøre de ansvarlige faglærerne oppmerksomme på behovet, og ber dem diskutere i faglærergruppene hvordan man kan tilrettelegge noe mer i kursundervisningen. På JUS1211, der juridisk metodelære er et eget fag, kunne man tenkt seg et eget undervisningsopplegg i muntlig rettslig argumentasjon, for eksempel ved å utvide det eksisterende kurset i rettslig argumentasjon. Jeg vil ta opp med ansvarlig faglærer om det kan

være hensiktsmessig. I tillegg vil jeg gjøre faglærerne oppmerksomme på at terskelen for å stille faglige spørsmål synes å øke fra første semester, uten at det trenger å skyldes dem.

5. Obligatoriske aktiviteter

Som nevnt innledningsvis ble det høsten 2020 innført arbeidskrav i form av en obligatorisk skriveøvelse i juridisk metodelære som ledd i tilpasningene til smittesituasjonen. Den frivillige fakultetsoppgaven i juridisk metodelære ble samtidig fjernet. Øvelsen må være godkjent for å kunne gå opp til eksamen. Studenter som får ikke godkjent har mulighet til å levere samme øvelse på nytt innen en frist på ca. én uke. Ordningen er foreløpig videreført for våren 2021, men er ment å falle bort når man er tilbake i en normalsituasjon.

Også skriveøvelsen fremstår som et verdsatt element: En stor majoritet (87,5 %) mente det var nyttig å skrive oppgaven med tanke på læringskravene, og omtrent like mange satte pris på tilbakemeldingen fra retter (81,2 %). Dette er likevel ingen tungtveiende grunn for at ordningen bør videreføres i en normalsituasjon; mye av det samme kan oppnås ved å gå tilbake til en frivillig fakultetsoppgave. Jeg vil derfor ikke foreslå at dette gjøres til en permanent ordning.

6. Eksamen

Som nevnt innledningsvis ble eksamen høsten 2020 endret fra skoleeksamen på 6 timer til hjemmeeksamen på 4 timer på grunn av smittesituasjonen, mens vurderingsform (karakter A–F) ikke ble berørt. Høsten 2020 fordelte karakterene seg slik: A: 9 %; B: 36 %; C: 31 %; D: 15 %; E: 6 % og F: 4 %. De gode resultatene kan ha en viss sammenheng med en generell føring som ble gitt fra studiedekanen angående sensur høsten 2020: «Pandemien har gjort den generelle studiesituasjonen svært krevende dette semestret. Karaktersettingen skal ta hensyn til dette. Enhver tvil om karakteren skal falle ut til kandidatens fordel.»

I undersøkelsen ble studentene bedt om å vurdere ulike påstander knyttet til 4 timers hjemmeeksamen. Under halvparten (37,8 %) var enig i at eksamensformen er egnet til å teste forståelse, kunnskaper og ferdigheter i emnet, og en nokså lav andel (30,5 %) mente at undervisning og læremidler forberedte en til å gjennomføre denne eksamensformen. Svarene bør imidlertid også sees i lys av situasjonen og resultatene som ble oppnådd. Eksamen høsten 2020 var utformet med henblikk på en situasjon med hjemmeeksamen og la til rette for å vise selvstendighet. Erfaringene fra sensuren og de gode resultatene gir støtte for at eksamen fungerte etter sin hensikt.

På spørsmålet om denne eksamensformen er rettferdig og tester studentene på like vilkår, svarte den største gruppen (36,6 %) at de var uenige, noe færre (28 %) var enige, mens de resterende (35,4 %) svarte «verken eller». Det er verd å merke at svarene her skiller seg ganske klart fra svarene på JUS1111, der hjemmeeksamen i langt større grad ble vurdert som rettferdig. Der er vurderingsformen imidlertid en annen (B/IB). Dette indikerer dermed at opplevelse av urettferdighet og bekymring for fusk ved hjemmeeksamen er nært knyttet til karaktersettingen. Gitt at karakterer fortsatt er ønskelig, bør man derfor etter mitt syn gå tilbake til skoleeksamen på JUS1211 når det lar seg gjøre. I mellomtiden er det fortsatt viktig å utforme eksamensoppgaver tilpasset hjemmeeksamen. Eksamensutvalget for første studieår ivaretar dette i sitt arbeid.

7. Læringsmiljø

Det er et uttalt mål fra dekanatets side å dempe karakterpresset på jusstudiet og derved legge til rette for et læringsmiljø med delings- og samarbeidskultur. Det er også en del av bakgrunnen for den nylige omleggingen av JUS1111 med overgang til vurderingsformen B/IB på eksamen. I undersøkelsen ble studentene derfor bedt om å vurdere ulike påstander som indikerer det ønskede læringsmiljø.

Svarene viser klare utfordringer på JUS1211. Under halvparten opplevde en kultur for å dele blant medstudentene (31,2 %) og at det er lett å stille medstudenter faglige spørsmål (38,3 %). Bare en svært liten andel opplevde lite konkurranse blant medstudenter (7,4 %) og lite press om å oppnå gode karakterer i emnet (11,1 %). Andelen som sier seg uenig er særlig høy (54,3 %) når det gjelder den siste påstanden, noe som viser at majoriteten opplever et karakterpress. Det er viktig å være klar over at disse utfordringene kan skyldes helt andre faktorer enn opplegget for JUS1211.

Svarene viser imidlertid en viss forskjell sammenlignet med JUS1111. Der er det på alle punkter langt flere som slutter seg til påstandene om det ønskede læringsmiljøet. Dette tyder på at omleggingen på JUS1111 har en gunstig effekt, men at effekten taper seg allerede neste semester. Det er grunn til å tro at karakter ved eksamen har betydning og bidrar til opplevelse av økt press. Å gå over til B/IB også på JUS1211 kan være en mulighet. Men det kan tenkes å ha negativ effekt på innsats og læring, og det er heller ikke gitt at studentene selv ønsker det.

Evalueringen tyder på at undervisningsopplegget på JUS1211 bidrar positivt. Som nevnt ovenfor mener majoriteten at kursundervisningen legger til rette for diskusjon og samarbeid mellom studentene. Fra faglærernes side arbeides det aktivt med å bidra til dette. Etter min vurdering er det viktig å opprettholde og gjerne ytterligere forsterke fokuset på samarbeid i kursundervisningen. I tillegg kan det være en idé å utvide satsingen rundt kollokviegrupper (inndeling i grupper, tildeling av veileder) fra JUS1111 til også å omfatte JUS1211.

Jeg oppfatter utfordringene i læringsmiljøet på JUS1211 som utslag av generelle utfordringer på masterstudiet i rettsvitenskap. Selv om det allerede er høy bevissthet om dette blant faglærerne, vil jeg ta opp med dem hvordan man i undervisningsopplegget kan bidra til en positiv utvikling fremover.

8. Oppsummering og forslag til forbedringer

Evalueringen bygger på en spørreundersøkelse blant studentene med utgangspunkt i situasjonen høsten 2020. Den berører derfor både det alminnelige opplegget for JUS1211 og tilpasninger begrunnet i smittesituasjonen. Men svarene i undersøkelsen tar ikke nødvendigvis høyde for de ressursmessige rammene og fagenes egenart.

Min vurdering etter evalueringen er at *læreboksituasjonen* er god, og at *læringskravene* gir en god beskrivelse av hva studentene skal kunne. Jeg foreslår derfor ingen endringer her.

Evalueringen støtter videre at det samlede *undervisningstilbudet* fungerer svært godt. Den kan imidlertid se ut til at ett av læringsmålene – det å argumenterer muntlig for et rettslig standpunkt – kunne vært bedre ivaretatt i undervisningen. Dette gjelder også JUS1111. Jeg foreslår ikke konkrete endringer, men tar opp med de ansvarlige faglærerne hvordan man kan tilrettelegge mer enn man allerede gjør. En mulighet kan være å utvide det eksisterende kurset i rettslig argumentasjon med et eget opplegg i muntlig argumentasjon.

Det *obligatoriske elementet* – skriveøvelsen – som ble innført som ledd i tilpasning til smittesituasjonen synes å ha fungert godt. Jeg ser imidlertid ingen tungtveiende grunn til å foreslå at den gjøres permanent. Mye av det samme kan oppnås med en frivillig fakultetsoppgave.

Evalueringen av *eksamen* synes å bære preg av at oppgaven var utformet med henblikk på hjemmeeksamen og la til rette for å vise selvstendighet. Erfaringene fra sensuren og de gode resultatene gir støtte for at eksamen fungerte etter sin hensikt. Inntil man kan gå tilbake til skoleeksamen, vil det fortsatt være viktig å utforme eksamensoppgaver tilpasset hjemmeeksamen.

Når det gjelder *læringsmiljøet*, avdekker evalueringen klare utfordringer, men viser samtidig at undervisningsopplegget på JUS1211 bidrar positivt. Jeg oppfatter utfordringene derfor som utslag av generelle utfordringer på masterstudiet i rettsvitenskap. Jeg vil likevel diskutere med faglærerne hvordan man kan bidra til en positiv utvikling.

Oslo, 8. mars 2021

Marianne Jenum Hotvedt

Studieårsansvarlig 1. studieår